

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มนุ้ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรในเขตตำบลหนองปลิง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research = PAR) กำหนดวิธีการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ 1) การศึกษาเอกสาร 2) การศึกษาภาคสนาม

3.1 การศึกษาเอกสาร

การศึกษาเอกสาร ดำரா บทความวิชาการ รายงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เช่น แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม

3.2 การวิจัยภาคสนาม

มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการบูรณาการงานพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลิงในการยกระดับคุณภาพชีวิตแก้ไขปัญหาปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 พื้นที่ทำการวิจัย

พื้นที่ทำการวิจัย ตำบลหนองปลิง จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหวนคำ หมู่ที่ 2 บ้านป่ากุง หมู่ที่ 3 บ้านหนองกู่ หมู่ที่ 4 บ้านจ่านัก หมู่ที่ 5 บ้านโคกสี หมู่ที่ 6 บ้านหนองปลิง หมู่ที่ 7 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 8 บ้านศรีวิสัย

3.2.2 กลุ่มเป้าหมาย

3.2.2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล ผู้รู้ ชาวบ้านที่สนใจและเต็มใจเข้าร่วมโครงการ

3.2.2.2 ภาคที่ีเกี่ยวข้อง ได้แก่ อบต.หนองปลิง เกษตรอำเภอ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ เป็นต้น

3.2.3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีรายละเอียดดังนี้

3.2.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ขณะผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยเครื่องมือที่สำคัญ คือ การจัดเวทีชาวบ้าน การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

3.2.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนก ถ้อยคำหรือใจความที่กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็นแล้วนำมาตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction Analysis) และอธิบายปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2.3.3 วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนการวิจัยภาคสนาม กำหนดเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 การเตรียมทีมวิจัย

1) ประชุมทีมวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน และกำหนดบทบาทหน้าที่

2) ประสานงานกับผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในเขตตำบลหนองปลิง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการวิจัยที่จะดำเนินการ

3) ติดต่อเชิญวิทยากรซึ่งมีความชำนาญ ในการสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำนุ้ยชีวภาพอัดเม็ด เพื่อให้ความรู้ และเสริมทักษะในการจัดทำนุ้ยชีวภาพอัดเม็ด

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัย

1) ศึกษาข้อมูลบริบทตำบลทั้ง 8 หมู่บ้าน และสภาพการรวมกลุ่มที่มีอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน

2) จัดเวทีเรียนรู้ โดยเชิญวิทยากรภายนอกที่มีประสบการณ์ในการจัดตั้งกลุ่มนุ้ยชีวภาพอัดเม็ด เพื่อให้ความรู้ และเสริมทักษะในการจัดตั้งกลุ่ม และทำนุ้ยหมักชีวภาพอัดเม็ดแก่ผู้นำและชาวบ้านที่สมัครใจเข้าร่วมกันจัดตั้งกลุ่มนุ้ยชีวภาพอัดเม็ดของตำบลหนองปลิง

3) การสรุปบทเรียน และองค์ความรู้ที่ได้โดยผ่านเวทีการเรียนรู้ร่วมกัน

ระยะที่ 3 ระยะหลังการวิจัย

- 1) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการถอดบทเรียนให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรในการจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดเพื่อลดต้นทุนการผลิต ให้ครอบคลุมประเด็นการวิจัยได้อย่างครบถ้วน
- 2) จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.3 แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

แผนงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลา	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ผลผลิต
1. การศึกษาเอกสาร	เดือนที่ 1-3	นักวิจัย	ได้แนวคิดที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการโครงการวิจัย
2. ประชุมทีมวิจัย	เดือนที่ 1	นักวิจัย/ผู้ช่วยนักวิจัย	เกิดความรู้ความเข้าใจถึงแนวทาง วิธีปฏิบัติในการดำเนินการตามโครงการวิจัย
3. ชี้แจงโครงการ	เดือนที่ 1	นักวิจัย/ผู้ช่วยนักวิจัย/กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สอบต.หนองปลิง และตัวแทนชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ	เกิดความรู้ ความเข้าใจในโครงการ เห็นความสำคัญและตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ
4. ประสานงานวิทยากร	เดือนที่ 3	นักวิจัย	วิทยากรตอบรับและยินดีมาให้ความรู้และเสริมทักษะด้านการจัดตั้งกลุ่ม และการทำปุ๋ยชีวภาพ
5. เก็บข้อมูลภาคสนาม	เดือนที่ 1-4	นักวิจัย/ผู้ช่วยนักวิจัย	ได้ข้อมูลบริบทตำบล สภาพการรวมกลุ่ม
6. จัดเวทีเรียนรู้	เดือนที่ 5-7	นักวิจัย/ผู้ช่วยนักวิจัย/กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สอบต.หนองปลิง และตัวแทนชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ เกษตรอำเภอ นักพัฒนาชุมชน	มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ เห็นความสำคัญในการรวมกลุ่ม เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
7. สรุป สังเคราะห์องค์ความรู้ถอดบทเรียน	เดือนที่ 8-9	นักวิจัย/ผู้ช่วยนักวิจัย	
8. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	เดือนที่ 10-12	นักวิจัย/ผู้ช่วยนักวิจัย	รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.4 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

3.4.1 การศึกษาเอกสาร

ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำราวิชาการ บทความ รายงานวิจัยที่มีการศึกษาค้นคว้ามาก่อน

1) วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้

2) วิธีดำเนินกิจกรรม

การสืบค้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดและสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เพื่อค้นหาแนวทางที่เคยศึกษาไว้แล้ว และนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบในการศึกษาในครั้งนี้

3) ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม ได้แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาในครั้งนี้ เช่น แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่ม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4.2 การเตรียมทีมวิจัย

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม คือ ต้องให้ทีมวิจัย และผู้ช่วยวิจัย มีความเข้าใจในกระบวนการวิจัยปฏิบัติการในแนวคิดและแนวทางการที่ตรงกัน

2) วิธีดำเนินการกิจกรรม ใช้วิธีการจัดประชุมทีมวิจัย ผู้ช่วยวิจัย

3) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม ทีมวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.4.3 ประชุมชี้แจงโครงการ

1) วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้นำ และชาวบ้านในเขตตำบลหนองปลิง เกิดความเข้าใจ เห็นความสำคัญ ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

2) วิธีดำเนินกิจกรรม เริ่มจากการเดินทางไปยังหมู่บ้าน ต่าง ๆ ครบทั้ง 8 หมู่บ้าน เพื่อพบกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ และขอความร่วมมือในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3) ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตตำบลหนองปลิง ได้รับทราบวัตถุประสงค์โครงการ ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และยินดีให้ความร่วมมือ ในการดำเนินการโครงการวิจัยในครั้งนี้

3.4.4 การประสานงานวิทยากร

- 1) วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อติดต่อประสานงาน วิทยากรกระบวนการในการสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งกลุ่มปฏฺิชีวภาพอัดเม็ด
- 2) วิธีดำเนินกิจกรรม ติดต่อประสานงานวิทยากร เพื่อเชิญมาเป็น วิทยากรกระบวนการ ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มปฏฺิชีวภาพอัดเม็ด และ เสริมทักษะในการจัดทำปฏฺิชีวภาพอัดเม็ด เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ในเขตตำบลหนองปลิง
- 3) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม วิทยากรยินดีรับเชิญมาเป็นวิทยากร กระบวนการ

3.4.5 การจัดเวทีการเรียนรู้

- 1) วัตถุประสงค์ของดำเนินกิจกรรม เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ เห็นความสำคัญในการรวมกลุ่ม ให้ความรู้ และเสริมทักษะของเกษตรกรในเขตตำบลหนองปลิง ในการจัดตั้งกลุ่ม และร่วมกันผลิตปฏฺิชีวภาพอัดเม็ด เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยจัดเป็นเวทีของการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิทยากรภายนอกกับเกษตรกรในเขตตำบลหนองปลิงที่ตัดสินใจเข้าร่วม โครงการ
- 2) วิธีดำเนินกิจกรรม จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขึ้น ในวันที่ ณ ศาลา ประชาคมตำบลหนองปลิง ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งชั่วคราวของกลุ่มปฏฺิชีวภาพอัดเม็ด
- 3) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้และสามารถ ทำปฏฺิชีวภาพอัดเม็ด ได้เอง

3.4.6 การสรุป สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

- 1) วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของเกษตรกร
- 2) วิธีดำเนินกิจกรรม จัดเวทีสรุปงาน เพื่อร่วมกันสรุป และสังเคราะห์ องค์ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้
- 3) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม ได้องค์ความรู้ในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของเกษตรกรในการรวมกลุ่มปฏฺิชีวภาพอัดเม็ดเพื่อลดต้นทุนการผลิต